

ZNAČENJE LUKE MOLUNAT S POMORSKOG I GOSPODARSKOG STAJALIŠTA (prošlost, sadašnjost i budućnost)

THE IMPORTANCE OF THE PORT OF MOLUNAT CONSIDERING MARITIME AND ECONOMIC POINT OF VIEW (Past, Present and Future)

UDK 656.6+330.15](497.13)(262.35)MOLUNAT

Stručni članak

Professional paper

Sažetak

Autor opisuje luku Molunat i njezino značenje s pomorskog i gospodarskog stajališta u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Tako govori o ranom naselju i njegovom povijesnom i strateškom značenju u srednjem vijeku, kad je došao u sastav Dubrovačke Republike. Daje kratke podatke o razvoju mjesta (naseljavanju i povezivanju s magistralnim putovima u zaleđu pred 100 godina). Osobito se osvrće na razvoj mjesta u posljednja dva desetljeća. Vidi razvoj Molunta u perspektivi kao pravi lučki i trgovački mali grad sa svom potrebitom infrastrukturom.

Molunat je najjužistočnija luka Hrvatske i zapravo je jedina luka između Cavtata i Boke Kotorske.

Molunat, koji leži na morskoj obali, razdvojen je na dvije uvale, na "Gornji Molunat" ili "Gornje more" i "Donji (Veliki) Molunat" ili "Donje more".

Ispred Gornjeg Molunta nalaze se dva otočića: Veliki školj ili Supetrić i mali školj ili otok Molunat.

Ti su otočići nekad bili vlasništvo Mrkanjsko-trebinjske biskupije, a poslije su prešli u vlasništvo Dubrovačke biskupije.

Na području Molunta ima više materijalnih tragova starijeg života koji govore o njegovoj ranijoj naseljenosti (Grka i Rimljana). Da je tu od davnine

cvao život, potvrđuju nađeni spomenici (žare, komadi mramora, cigle, novčići, dijelovi mozaika, rimsko kupalište) kao i dijelovi - ruševine nekih građevina zidanih u kreč ("Mirine").

Naziv Molunat najvjerojatnije je izveden od grčke riječi *molos*, što znači luka, uvala, pristanište (M. Medini).¹

Od daleke prošlosti do skorih dana, ploveći Jadranskim morem za vrijeme nevremena, ovdje su pomorci nalazili svoje sklonište i utočište. Starije lokalno stanovništvo tako se prisjeća da se ovdje za nevremena znalo naći i do četrdeset brodica.

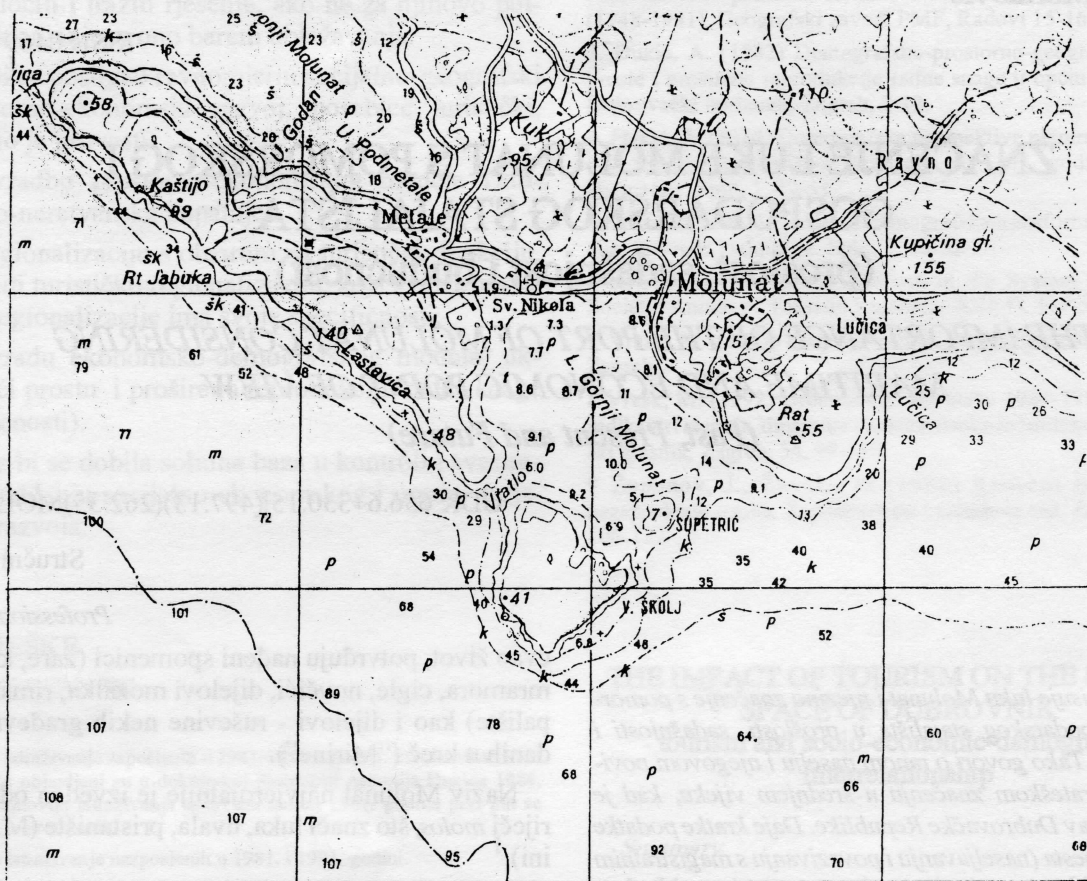
Krajem XIV. stoljeća spominju se dva Molunta: gradić s pristaništem i otok prema njemu ili na "onom mjestu gdje Vitaljina graniči s Konavlima".

Prilikom kupnje Konavala i Molunat je potpao pod Dubrovačku Republiku. Koncem mjeseca srpnja 1423. dubrovačko Veliko i Malo vijeće odlučilo darovati otoke Mrkansko-trebinjskoj biskupiji, a za uzvrat Dubrovčani dobiše pravo od Vatikana da predlažu trebinjske biskupe Rimu na potvrdu. U prvoj polovici XV. stoljeća, za vrijeme epidemije kuge, u Moluntu je bilo sklonište za oboljele od kuge. Molunat je također služio i kao karantena za brodove koji su dolazili iz okuženih luka.

Dubrovačka Republika je stalno bila izložena upadu banda iz zaleđa koje u u raznim prilikama pljačkale i ubijale. Da bi se što bolje osigurali od neprijatelja iz zaleđa, podigoše oko 1430. godine od jedne do druge moluntske uvale kameni zid dug oko 500 m, a visok

*Darko Marinović, dipl. ing. strojarstva
Poljička cesta 12, Šplit

1 M. Medini: Dubrovačke starine - misli da ime Molunat ipak podsjeća na prve stanovnike koji su najvjerojatnije bili Grci. U starijim spisima se naziva Molonta, a u srednjem vijeku Maluntum i Malontum, a hrvatski Molunat. M. Medini pretpostavlja da je Molunat "propao negdje u IX. vijeku kad i Cavtat".

Slika 1. Luka Molunat

Figure 1. Molunat port

oko 4 m i debeo 1,20 m. Na zidu su s unutarnje strane bile izgrađene tvrđavice i puškarne.

U slučaju opasnosti stanovništvo bi se iz okolnih sela moralo povući na zaštićeni poluotok. Taj kameni zid odvajao je poluotok Molunata od kopna. Taj poluotok, i danas zvani Gora, Dubrovčani u svojim dokumentima nazivaju Crna gora (montenegro) zbog šumovitosti i osebujne mediteranske vegetacije. Inače, izgleda da taj poluotok nikad nije bio naseljen i do danas nisu nađeni tragovi znatnijih građevina.

Dakle, Molunat je u to doba imao prvorazredni strateško-obrambeni položaj, štiteći Dubrovačku Republiku ne samo s mora od Venecije i drugih gusarskih pljačkaša, nego najčešće s kopna, i to od Turaka, koji su bili u zaleđu. Turski car zato naredi Dubrovčanima već 1473. godine da imaju porušiti "utvrđenje na Moluntu", a što su oni, iako djelomično, i učinili.

Praktički tijekom cijelog srednjeg vijeka u Moluntu se ne podižu stambene kuće pa sve do početka XIX. stoljeća. Propašću Dubrovačke Republike prilike se naglo mijenjaju. Najprije dolazi francuska okupacija, koja kratko traje, tako da nije ni bilo vremena

da ostvari veći utjecaj. Po odlasku Francuza sve naše krajeve preuzima Austro-Ugarska, koja postupno donosi mnoge novine u cijelu Dalmaciju, pa tako i u Konavle. Austrougarska vlast najprije se strateški učvršćuje na jugoistočnim granicama carstva, ali uz to nastaje i gospodarski prosperitet. Kroz Konavle se izgrađuje za ono doba moderna cesta, koja ide do Boke kotorske.

Molunat se tako približuje ondašnjoj magistrali ili, kako su ga zvali, "carskom drumu". Tako sredinom XIX. stoljeća podižu se u Moluntu prve tri kuće: jedna za lučkog čuvara (kapetana), kasarna za finance s bunarom za vodu i jedna privatna (1854) obiteljska kuća, u kojoj se nastanjuje s obitelji zemljoradnik iz Pločica (Bećir), a koji je bio zadužen da obrađuje biskupsko imanje na Velikom otoku (školju).

Godine 1900. prolazi i željeznica kroz Konavle također za Boku kotorsku. Samo nekoliko godina nakon toga Molunat se povezuje kolnim putem dugim 8 km, sa željezničkom postajom u Pločicama i s naznačenim carskim putem. Tako je Molunat prvi put

u svojoj povijesti i za navijek povezan preko modernih prometnica (željeznica i kolni put) sa zaleđem.

U doba austrijske vlasti u prvom desetljeću ovog stoljeća u Gornjem moru (uvali) Molunta izgrađeno je i prvo suvremeno pristanište (riva) za brodiće srednje veličine u ono doba, kao što su trabakule, bracere, škune i dr. Također je do pristaništa dovedena i cesta, koja je tako povezivala pristanište u Moluntu sa željezničkom postajom u Pločicama.

Ta zidana riva, koja i danas, nakon gotovo stotinu godina, postoji u svom izvornom obliku, izdržavši sve udare juga i ratne strahote, prostire se u pravcu sjeveroistok-jugozapad u dužini od 35 m.

Gospodarstvo i gospodarski razvoj *Economy and the development of economy*

Budući da je Molunat, kao i njegova okolica, šumovit, oduvijek su se šume iskorištavale kao drvo za ogrjev, a većim dijelom kao materijal za loženje (klačina), jer je vapno nekad bilo (dok nije bilo cementa) na visokoj cijeni i služilo je kao osnovni vezivni materijal u graditeljstvu. Mnoge obitelji bile su, tako reći, specijalizirane za proizvodnju vapna. Od toga su živjela čak i čitava sela, jer je za sječu šume, prenošenje drva i gradnju klačina trebalo mnogo radne snage. Dakle, ta, iako primitivna, industrija u ono doba značila je mnogo. Zato i danas u okolici Molunta, posebno uz more, u stijenama nalazimo porušene i zatrpane klačine. One su se zidale baš u stijenama uz more jer je tako bio lakšim ukrcaj na brodice, u to doba jedino prikladno prijevozno sredstvo. *Klak* se odvozio najviše prema Dubrovniku, ali i u ostala mjesta Dalmacije i Boke kotorske; *klak* iz Molunta bio je vrlo kvalitetan i po tome na glasu.

Sječom šume za klačine i ogrjev ostajale su velike površine golog tla na kojem se djelomično napasala stoka, a na boljim se površinama sadio i buhač.

Buhač je u drugoj polovici XIX. stoljeća i u prvoj polovici XX. stoljeća bio vrlo traženi artikl na svjetskom tržištu, kao dobro insekticidno sredstvo sve do pojave DDT-praška.

Bolje parcele zemljišta, one ravnije s pitomijom i dubljom zemljom služile su za sadnju južnih kultura (smokva, loza, maslina i dr.). Na takvim površinama nastajale su tijekom godina bujne "maslinate" i "lazine" zaštićene visokim međama.

Razvitak poljodjelstva u Moluntu uvjetovao je da su se nakon 1876. godine počele doseljavati na svoj posjed pojedine obitelji iz okolnih sela (Đurinići, Viš-njići i Mikulići).

Druga skupina doseljenika bila je praktički bez doma i imanja, pa su se odlučili za ribolov. Uvale u Moluntu i okolno more oduvijek su bili izuzetno bogati

kvalitetnom ribom. Ribarenje postaje ubrzo unosan obrt, koji služi za prehranu i obitelji i lokalnog te okolnog stanovništva, a osobito za prodaju u Dubrovniku i Boki kotorskoj.

Formiranjem i razvitkom ovog malog sela u uvalama Molunta pokazala se potreba da se locira groblje i izgradi crkva početkom XX. stoljeća, koja bi posvećena zaštitniku pomoraca i putnika sv. Nikoli.

U posljednja dva desetljeća ovog stoljeća naglo se razvija i treća gospodarska grana, a to je turizam. Podižu se turistička naselja-kampovi, a uz njih cvate i domaća radinost, tj. iznajmljivanje soba i prehrana gostiju. Dok je na početku ovog stoljeća (1901) u Moluntu bilo svega osam naseljenih kuća (obitelji), danas je tu više od 80 stambenih objekata, većim dijelom vikendica.

Molunat je 1974. godine dobio novu modernu asfaltnu cestu i tako postao povezan sa zaleđem preko Jadranske ceste. Uspostavljen je i redoviti autobuski prijevoz do Dubrovnika (više puta dnevno).

Nedostatak izvorske, žive vode bio je oduvijek glavna zapreka bržem razvoju i naseljavanju. Ovaj siromašni i slabo napućeni kraj nije sam mogao poduzeti takav pothvat jer za to nije imao financijske moći.

Molunat u bliskoj prošlosti *Molunat in recent history*

Turistička groznica koja je posljednjih desetljeća trgla iz mrtvila mnoga mala mjesta, pa i čitave regije, zahvatila je i Molunat, pa on postaje sve važniji i u tom pogledu. U tom cilju on dobiva:

- a) već spomenutu asfaltnu cestu u dužini od 8 km, koja ga povezuje s Jadranskom cestom na pravcu Dubrovnik-Boka kotorska. Tako je definitivno vezan i sa zračnom lukom u Čilipima;
- b) redovitu autobusnu liniju koja prolazi svim selima donjih Konavala i do Cavtata i Dubrovnika, pa Molunat postaje najudaljenije gospodarsko središte jugoistočno od Dubrovnika;
- c) osnovnu školu od 1940. godine zbog porasta školske djece;
- d) električnu struju godine 1962;
- e) poštanski ured 1984. godine, koji u početku radi sezonski, a poslije i stalno; pri pošti je otvorena i mjenjačnica novca;
- f) službu telekomunikacija već od 1985. godine, kad svako kućanstvo dobiva vezu sa cijelim svijetom;
- g) odašiljač na brdu Resnici radi praćenja TV-programa;
- h) paralelno s razvitkom mjesta i ostale prateće djelatnosti, pa tako i trgovačku mrežu, a zatim samoposlugu, dva restorana (Neptun i Posejdon), uređuje se mjesno kupalište, asfaltiraju se prilazi pojedinim kućanstvima,

uvodi se javna rasvjeta, otvara se priručna tržnica (za ribu i ostale poljoprivredne proizvode) i trafika. Dvedesetih godina u Moluntu za vrijeme ljetne sezone radi desetak kampova s više stotina turista.

Kad se sve ima u vidu, onda se slobodno može reći da je Molunat napravio izvanredan skok u svom razvoju u relativno kratkom vremenu.

Molunat u suvremenoj Hrvatskoj

Molunat in contemporary Croatia

Dovodjenjem izvorske vode suvremenim vodovodom s izvora konavoske Ljute otvaraju se neslućene mogućnosti za daljnji razvoj i procvat Molunta, koji ima izvanredni zemljopisni položaj i povoljne klimatske uvjete. Konfiguracija terena je takva da postoje svi uvjeti i za razvoj pravog maloga grada sa svom gradskom infrastrukturom. Tako su u neposrednoj blizini napućena sela: Đurinići, Višnjići, Vitaljina, a s druge strane Pločice, Mikulići i Poljice. Sva su ta sela na udaljenosti od 5 do 8 km, pa mogu biti idealna za razvoj seoskog turizma.

Stanovništvo tih sela imalo bi mogućnosti stalnog zaposlenja, pa bi i obnavljalo svoje domove i sela ne bi ostala pusta. Blizina i bogatstvo Konavala s poljoprivrednim proizvodima mogu hraniti srednje veliki grad; poznato je da u Konavlima uspijevaju sve kulture i južne i kontinentalne. Također je poznato da u Konavlima mogu biti na istoj zemlji najmanje dva, a ponekad i tri roda u jednoj godini.

Luke Molunta, osobito zapadna uvala pružaju idealne mogućnosti za razvoj nautičkih lučica. Uz zaštitu od južnih vjetrova i od bure, nikada nema mraza ni magle, a insolacija je tako reći preko cijele godine s cca 300 sunčanih dana. Prilaz obali moguć je s više strana. A na obali se mogu razviti sve djelatnosti i objekti za moderni *Yahting-turizam* (voda, gorivo, uslužne radionice, skladišta, dućani i dr.).

Sve to je interesantno jer se luka i mjesto Molunat nalaze na krajnjem dijelu hrvatskog mora, i to je prva hrvatska luka i mjesto po dolasku iz Otranta.

Razvoj mjesta ne bi ugrozio ribarstvo, već bi ga, dapače, unaprijedilo; riba bi bila još više tražena, a ribari bi imali suvremena skladišta i mogućnost servisiranja svojih brodica i opreme.

Proširenjem postojećeg pristaništa bio bi omogućen

pristup većim brodovima za putnički, ali i teretni promet. Dakako da bi uz gospodarski razvoj bila potrebna i pogranična policija, carinska služba i lučki pilot (kapetan).

Tako bi luka Molunat imala stalni i živi promet. Suvišno je isticati da su svuda i uvijek i u svijetu luke bile prve kolijevke života, koje su zračile na bližu i daljnju okolicu.

Povezivanjem dobrom cestom sela Vitaljine (s oko 80 domova) s Moluntom nastao bi prosperitet i u Vitaljini, koja praktički, kao pogranično mjesto, nema nikakva izlaza u svijet.

Valja se nadati da će u skoroj budućnosti luka Molunat postati privlačna životopisna ribarska i putnička luka, a mjesto atraktivno za sve turiste koji traže fizičku i psihičku rekreaciju. Tako bi najjužniji dio hrvatske postao bogatiji za još jednu gospodarsku i turističku luku i mjesto.

LITERATURA

LITERATURE

1. I.H. ENGEL'-STOJANOVIĆ: *Povijest Dubrovačke Republike*, Dubrovnik, 1908, str. 304.
2. M. MEDINI: *Starine dubrovačke*, Dubrovnik, 1935, str. 31-62.
3. A. MARINOVIĆ: *O postanku i historijskom razvitku Cavtata s posebnim osvrtom na izgradnju njegovih utvrđenja*, Vojno-istorijski glasnik, Beograd, No 1/71, str. 109-144.

THE IMPORTANCE OF THE PORT OF MOLUNAT CONSIDERING MARITIME AND ECONOMIC POINT OF VIEW (Past, Present and Future)

Summary

The author is elaborating the port of Molunat and its maritime and economical importance through history, as well as in the present time and future. He covers the early settlement and its historical and strategical significance in the Middle Ages when it becomes incorporated in Dubrovnik Republic. Some data on its development are given (settling, connection to the major hinterland roads 100 years ago) particularly that of the last two decades. The author also foresees Molunat as an important tourist small town with all the necessary facilities.

Rukopis primljen: 18.4.1995.